

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาตลาดน้ำ วัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใน ครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) แล้ว วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีเชิงพรรณนา และการสังเคราะห์ข้อมูล (data analysis) เพื่อเชื่อมโยงไปสู่ แนวคิดสรุปที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) ที่ใช้ในการศึกษานี้มี 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในแขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร โดยคัดเลือกจากคุณสมบัติที่ผู้ให้ข้อมูล (key informants) เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในแขวงบางขุนเทียนมาไม่น้อยกว่า 5 ปี และเป็นผู้ที่มิบทบาทหน้าที่ในด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จำนวน 2 คน ดังรายชื่อที่แสดงไว้ใน ภาคผนวก ก
2. ผู้นำท้องถิ่น ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่ม โดยคัดเลือกจาก คุณสมบัติผู้ให้ข้อมูล (key Informants) เป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่นต่าง ๆ ในแขวงบางขุนเทียน จำนวน 10 คน ดังรายชื่อที่แสดงไว้ในภาคผนวก ข
3. ประชาชน จำนวน 10 คน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่ม โดยคัดเลือก จากคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูล (key informants) เป็นประชาชนที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ใน แขวงบางขุนเทียน ได้แก่ รัฐวิสาหกิจ รับจ้าง ค้าขาย เกษตรกร นักศึกษา แม่บ้าน และธุรกิจ ส่วนตัว ดังรายชื่อที่แสดงไว้ในภาคผนวก ค และภาคผนวก ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (interview) ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามเตรียมไว้ล่วงหน้า โดยประเด็นหลักของการสัมภาษณ์จะเกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น และแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งข้อปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2. การสนทนากลุ่ม (focus group) ประเด็นหลักในการจัดสนทนากลุ่มประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในตำบลน้ำวัดไทรกับชุมชนท้องถิ่น ปัญหาของตำบลน้ำวัดไทร ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาตำบลน้ำวัดไทร ความต้องการที่เป็นประเด็นสำคัญ ความเร่งด่วนที่จำเป็นต้องพัฒนา แนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลน้ำวัดไทรเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านต่าง ๆ คือ ในการค้นหาปัญหา การตัดสินใจ การดำเนินการ การประเมินผล และการรับผล และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์หาประเด็นหลักของเนื้อหาตามกระบวนการ ดังนี้

1. การตีความข้อมูล (interpretation) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มที่จดบันทึกไว้ ผู้วิจัยใช้การตีความในกรณีที่ข้อมูลที่รวบรวมได้มีความซับซ้อน เช่น ข้อความมีลักษณะเปรียบเทียบ หรือข้อมูลที่มีอากัปกริยาหรือท่าทางประกอบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าในการวิเคราะห์เรื่องที่ซับซ้อนต้องอาศัยการตีความ เพราะจะมีความละเอียดในการอนุมานความสัมพันธ์หลายอย่าง ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการตีความปรากฏการณ์ได้หลายอย่าง และอาจถูกต้องมากกว่าหนึ่งอย่าง ซึ่งขึ้นอยู่กับปัญหาและคำตอบที่ต้องการ ดังนั้น ปัญหาของการตีความก็คือการอนุมานอย่างถูกต้อง โดยสัมพันธ์กับแบบในการวิจัยและขั้นตอนต่าง ๆ ของการศึกษาทั้งหมด (จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2521)

2. การเปรียบเทียบข้อมูล (constant comparison) โดยการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกันเพื่อสร้างความชัดเจนในความคิดเห็นที่เป็นทัศนะ กล่าวคือ เป็นการกำหนดประเด็นความเห็นที่ได้เป็นประเด็นย่อย ๆ โดยไม่ได้มีการปรับแต่งข้อมูล จากนั้นจัดกระทำข้อมูลโดยการจำแนกประเด็นย่อยออกเป็นหมวดหมู่ตามหมวดคำถามย่อย สำหรับข้อมูลที่ได้นอกเหนือจากคำถามก็แยกไว้อีกส่วนหนึ่ง โดยเมื่อเปรียบเทียบกันแล้วถ้าความคิดเห็นหรือทัศนะของผู้ให้สัมภาษณ์

และผู้ร่วมสนทนากลุ่มมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันก็นำผลมาเรียบเรียงในลักษณะของการพรรณนาตามลักษณะกลุ่มความเห็น ในการเปรียบเทียบข้อมูลนี้ ผู้วิจัยเปรียบเทียบเป็นขั้นตอนโดยยึดรูปแบบการเปรียบเทียบข้อมูลของ สุภาวงศ์ จันทวานิช (2543) ดังนี้

2.1 ประมวลประเภทของข้อมูลและคุณลักษณะ (properties) สองประเภทเข้าด้วยกัน โดยเป็นการตั้งสมช้อยค้นพบหรือข้อสรุปย่อย ๆ จากการเปรียบเทียบประเภทของข้อมูลและคุณลักษณะของประเภทซึ่งกันและกัน เมื่อเปรียบเทียบแล้วผู้วิจัยก็จะเริ่มเชื่อมโยงข้อมูลเหล่านั้นเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนด

2.2 ขยายวงของการเปรียบเทียบแล้วเลือกเป็นเหตุการณ์ที่เป็นกุญแจสำคัญ ผู้วิจัยจะใช้ผลการเปรียบเทียบที่ได้ในข้อ 2.1 ซึ่งมีหลาย ๆ ประเด็น มากำหนดเป็นข้อสรุปเบื้องต้นว่าข้อเปรียบเทียบที่จะเป็นคำตอบสำคัญ (key word) ในการที่จะอ้างอิงไปสู่วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยมีอะไรบ้าง

3. การสร้างข้อสรุป (summary making) ผู้วิจัยจะดำเนินการเชื่อมข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบเหล่านั้นเข้าด้วยกัน และแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรมในลักษณะพรรณนา (description of the data) โดยผู้วิจัยได้ตัดทอนข้อมูลให้เหลือแต่คุณลักษณะร่วมที่มีความหมายโดยได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของข้อมูล ข้อสรุปดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นกรอบแนวคิดเชิงรูปธรรม โดยเป็นคำตอบชั่วคราวที่จะต้องตรวจสอบอีกครั้ง และเมื่อตรวจสอบเรียบร้อยแล้วจะทำการยืนยันข้อสรุปเพื่อนำข้อสรุปไปสังเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมต่อไป

4. การสังเคราะห์ข้อมูล (data synthesis) เพื่อสรุปข้อมูลภาพรวมในขั้นตอนสุดท้าย ผู้วิจัยใช้วิธีแบบอุปนัย (inductive method) คือรวบรวมข้อมูลที่เป็นรูปธรรมในลักษณะพรรณนา ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อมูลแยกย่อย มารวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรม ในลักษณะของบทสรุปหรือแบบแผนของกระบวนการทางความคิด เกี่ยวกับแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในภาพรวม (holistic) ทั้งหมด

สำหรับการเชื่อมข้อมูลและการแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลในลักษณะพรรณนานั้น ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดของผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดในการมีส่วนร่วม แนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อทราบว่า การค้นพบในลักษณะหนึ่งจะเกี่ยวข้องกับอีกลักษณะหนึ่งหรือไม่